

Naujienu Antroji Dalis

NR. 787

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXI METAI

PROF. DR. VITĄ MANELĮ PRISIMENANT

JUOZAS AUDĖNAS

Lapkričio 3 d. sukanka trys mėnesiai kaip mirė Vitas Manelis. Pirmosios vėlinės po jo mirties yra proga keliais žodžiais velionį prisiminti.

Kartą, gal 1937 ar 1938 metais Kaune, Ekonomistų Draugijos narių (aukštuosius ekonomikos mokslus baigusiu) susirinkime pasirodė jaunas, augalotas vyras, daugeliui kauniečių nepažįstamas. Susirinkimui jį perstatė prof. F. Kemešys ar prof. V. Jurgutis kaip išsimokslinusių žemės ūkio ekonomistą.

Tada buvau Ekonomistų Draugijos sekretoriumi ir buvo miela su juo susipažinti. Be prof. F. Kemešio, V. Manelis buvo pirmasis Draugijos narys agronomijos ekonomistas, baigęs Dotnuvos žemės ūkio Akademijos ekonomikos skyrių.

Kad ir trumpai pasikalbėjus, paliko man malonų ir ilgam atsimintiną įspūdį, nes iš tiesų, turėjo savybę gražiai ir šiltai pasikalbėti su žmogum, nors ir tokiu paprastu į Draugiją įstojimo klausimu.

Ar jis buvo atvykęs daugiau kartų į Draugijos susirinkimus ir ar kur kitur jį buvau sutikęs, nebeprisimenu.

Praslinkus apie dešimčiai metų, 1947 m. kovo 24 d. Hamburge mirė prof. dr. agron. Jurgis Krikščiūnas. Gavęs iš p. Krikščiūnienės žinią, nuskubėjau iš Hanau tremtinių stovyklos į sau labai artimo žmogaus ir bičiulio J. Krikščiūno laidotuves.

Čia, bene tik antrą kartą, susitikau su V. Maneliu. Nelinksmas buvo susitikimas, į kurį suvedė mus abiem artimo ir brangaus žmogaus J. Krikščiūno mirtis. Jis daug Lietuvai buvo davęs ir dar, dėl savo amžiaus, daug galėjo duoti.

Manelis ir Krikščiūnas buvo labai artimai susigyvenę: J. Krikščiūnas Dotnuvoje profesorius, Manelis jo studentas, pamažu taip pat įkopė į profesorius. Abu dideli kooperatininkai ir iš principo ir praktikoje. Tada gi jie abu buvo Pinnebergo Universiteto profesoriai ir tos pačios mokslų šakos kolegos. Manau, kad jų abiejų labai aukšta inteligencija turėjo juos taip pat artinti ir net arčiau rišti.

Man J. Krikščiūnas buvo savo ideologijos žmogus, iš jo 1939 m. man teko perimti žemės ūkio ministeriją ir, kaip patyrusio tos srities asmens, jo patarimais pasinaudoti. Be to, vokiečių okupacijos metu net iki 1946 metų vasario mėn. J. Krikščiūnas vadovavo Lietuvos Valstiečių Liaudininkų Sąjungai, būdamas faktinuoju jos Centro Komiteto pirmininku, o aš buvau jo nariu.

Palaidojus J. Krikščiūną, tą

pačią dieną buvo Hamburge susirinkęs būrelis ten gyvenančių lietuvių, nemaža dalimi Pinnebergo Universiteto profesorių ir studentų velionį Krikščiūną atsisveikinti ir paminėti. Čia dr. Maneliui ir man teko ilgesniais žodžiais pakalbėti apie ką tik palaidotą Krikščiūną. Pirmuoju kalbėjo jis, paskum — aš.

Buvau sužavėtas V. Manelio kalba, kurią pirmą ir paskutinį kartą girdėjau. Ir kalbos turinys, ir forma ir švelnus taršenos tembras, ta nepaprastai jautria proga pasakytos, labai giliai paveikė klausytojus. Manelis kalbėjo apie žemės vaisingų gėrybes žmogui ir J. Krikščiūno idėjas ir nuopelnus toms gėrybėms iš žemės išgauti. Jam baigus savo kalbą, labai atidžiai ir susikaupęs klausęs prof. Vaclovas Biržiška, priėjęs, kietai spaudė prelegento ranką, dėkojo už kalbą ir pabrėžė maždaug taip: "Dabar tik gerai supratau apie gaunamąsias žemės ūkio gėrybes".

Po tokios V. Manelio kalbos, aš gerokai jaudinausi, eidamas tarti savo žodžio apie velionį Krikščiūną ir jo visuomeninius darbus.

Po kelerių metų atsidūrėme naujame krašte. Bet nors ir iš dar toliau, mūsų žvilgsniai, mūsų mintys krypo ir krypta į Lietuvą, kad jai kuo nors padėjus dabar ir, jai nusikračius okupacijos, iš naujo atsikuriant. O V. Manelis, kaip ir daugelis mūsų kitų ne tik veidu, bet visu savimi iki savo mirties buvo atsisukęs į pavergtą Lietuvą, dirbo jos laisvei, mažiausia kitus mokydamas, kaip reikia dirbti.

1951 m. pradžioje Bostone, Mass. buvo suorganizuota Lietuvos ūkio Atstatymo Komisija, kaip savarankiška Vliko institucija. Ji perėmė funkcijas Vokietijoje veikusios Krašto ūkio Atstatymo Komisijos, prof. Stepno Kairio vadovautos.

LŪAS Komisija, kuriai man tenka vadovauti, pradėjo spausdinti savo studijų darbus atskirais sąsiuviniais. Antrajame darbų sąsiuvinyje, 1951 m. liepos mėn. išleistame yra prof. dr. V. Manelio studija: "Žemės reformos gairės". Apžvelgęs Nepriklausomos Lietuvos žemės reformą, 1940 metų bolševikų pasiruošimus sukolchozinti Lietuvą, savo studijoje dėl ateities, V. Manelis pritaria miškų suvalstybinimui. Dėl būsimos tolimesnės žemės reformos, jis mano, kad "Anuometinis maksimalinės privačių ūkių dydžio ribos fiksavimas 80 ha taip pat negalėtų sukelti didesnių priekaištų. Vėlyvesnis normos pakėlimas iki 150 ha labiau vertinamas

(Nukelta į 2 psl.)

MICHAİL ŠOLOCHOV

PRANYS ALŠĖNAS

Dar vienas priverstinis laureatas

Pasaulis nespėjo dar užmiršti sovietinio rašytojo Boriso Pasternako apdovanojimo Nobelio literatūros premija ir pasekmių, sekusių po apdovanojimo, o dabar, žiūrėkime, spalio 15 d. paskirta Nobelio premija kitam sovietiniam rašytojui — Michailui Šolochovui.

Ar nepasikartos panašus įvykis su Šolochovu, koks atsitiko 1958 metais su Pasternaku — kas gali iš anksto pasakyti? Mes neabejojame, kad toji dolerių suma — 59.000 buvo reikalinga Pasternakui, kaip dabar reikalinga ir Šolochovui, bet jeigu visąžinanti partija nutars, kad Šolochovui kapitalistinių dolerių nereikia (kaip buvo nutarusi, kad jų nereikia Pasternakui), tai ir šis turės paklusti partijos įsakui, kaip anas buvo paklūęs, ir paskirtos premijos atsisakyti. Negana to, ją net griežtesniu būdu paneigti — atmesti.

Juk pas Sovietus — viskas "honoravai": "U nas vsio jest" (tik duonutės nėra). Todėl jie ir pasišvaisto tokiais įžeidžiančiais kapitalistų gestais, kaip kad jų skiriamų premijų atstūmimu — atsisakymu.

O Michail Aleksandrovič Šolochov — ir pats yra išbandytas ir pasižymėjęs komunistas. Taigi, jeigu dar partija kokį nors žodelį — tai, ko gero, ir vėl išgirsime, jog sovietinis kūrėjas vėl priverstė a. a. geradarį Nobelį karste apsiversti...

Literatūriniai sluoksniai Stockholme jau plačia burna kalba, kad ir Šolochovas, kaip anuomet Pasternakas, gali nepriimti paskirtos premijos, nes anuo metu, kada Pasternakas buvo apdovanotas, Šolochovas aštriais žodžiais pasisakęs ir prieš premiją ir prieš jos paskyrėjus.

Michailui Šolochovui Nobelio literatūros premija paskirta už

keturių tomų romaną "Tylusis Donas" (Tichij Don). Tas romanas — tai tikrai didelis ir brandus kūrinys, labiausiai skaitoma knyga Sovietijoje. Siužetas — iš kazokų buities karo ir revoliucijos metu. Meniniu atžvilgiu tas kūrinys lygintinas L. Tolstojaus Karui ir taikai.

Pats gi M. Šolochovas — ukrainieškas kazoko našlės ir iš Riazanės gubernijos atsikėlusio ruso sūnus. Išsimokslinimo — jis nėra didelio, netgi gimnazijos nebaigęs, dalyvavęs pilietiniame kare, paskui (1925 m.) pradėjęs rašyti apsakas, tačiau greitai pripažinimo, kaip rašytojas, negavęs ligi parašant "Tylųjį Doną".

M. Šolochovas yra ne tik kietas komunistas, bet ir Aukščiausiojo Sovieto narys. Kai B. Pasternakas buvo apdovanotas Nobelio premija, jis (Šolochovas) pats pirmasis prakalbėjo ir, tiesiog, pasmerkė švedų Akademiją už premijos paskyrimą Sovietijos rašytojui, pabrėždamas, kad toji Akademijs "nebuvo kaip reikiant objektyvi savo nutarimu atrenkant iš daugelio autorių vieną literatūrinį kūrinį".

Kiek prisimename, B. Pasternakas (žinoma, priverstas tai padaryti) ir pats atsisakė priimti jam paskirtą Nobelio premiją už romaną "Daktaras Živago", nors tas kūrinys — buvo iš ankščiau iš Rusijos išsmugeliuotas į užsienį ir atspausdintas. Dėl tos tad priežasties — B. Pasternakas pakliuvo į partijos nemalonę ir išbuvo joj ligi savo mirties — 1960-ųjų metų. Paskutinuoju laiku — tarytum jai esama šiotių tokių ženklų ir reiškinų, kad B. Pasternakas bus rehabilituotas ir, nors po mirties, atgaus savo gerą vardą.

M. Šolochovas yra 60 metų

(Nukelta į 2 psl.)

DAR VIENAS...

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

amžiaus. Jo darbai (ypač "Ty-lusis Donas") jau yra versti, kaip priskaitoma, net į 73 kalbas. Daugeliu kalbų yra ir išleistas jo knygos. Vien tik Sovietų Sąjungoj, esą, jo kūrinių bendras tiražas — galys jau siekti 41,000,000 egzempliorių.

1939 m. Šolochovas gavęs Stalino skirtą literatūros premiją, 1946 m. — jis buvęs pagerbtas Lenino premija. Aukščiausiojo Sovieto nariu jis esąs nuo 1936 m., o Sovietų S-gos Mokslo akademijos nariu — nuo 1929 metų.

Taigi, jis yra įleidęs galias šaknis į sovietines aukštąsias institucijas ir, jeigu partija nors žodelį, jis tikrai kapitalistinės premijos atsisakys. Gal, kartais, ir partija šiuo metu paims kitą kursą — kas žino? Galgi ir leis Šolochovui paįmti tuos 56,000 kapitalistinių dolerių? Gal...

"Tyliojo Dono" pirmoji laida išėjo 1928, metais. Tas kūriny esąs išverstas į apie 40 kalbų.

Švedų Akademija, paskirdama M. Šolochovui premiją, pažymėjusi ir pabrėžusi, jog tas paskyrimas — per vėlai. Tačiau, girdi, geriau vėliau, negu niekad. Todėl, esą, jai (Akademijai) malonu, nors susivėlavus, įjungti į laureatų tarpą ir rašytoją M. Šolochovą, kaip į dideles aukštumas iškilusį kūrėją. M. Šolochovas šiemet buvęs išrinktas, įvertintas ir apdovanotas premija iš šiemet buvusių varžybose 89 autorių literatūros srities. Tas skaičius — buvęs didžiausias iš autorių, varžybose dalyvavusių nuo 1901 metų.

Kandidatus statė įvairios kultūrinės institucijos, universitetai ir ankstyvesnieji Nobelio premijos laureatai.

Akademija savam akte nurodžiusi, pažymėjusi ir pabrėžusi, jog Šolochovas "Tyliajam Done" rodes simpatijas aukštai individualiam Dono kazokų temperamentui, kurie, kaip personažai, figuruoja jo kūriny ir atskleidžia ano meto sąlygas bei jų nepavydėtina, bet labai kantrią, buiti.

Akademijos manymu, M. Šolochovas savo akimis matęs tuos įvykius ir kovas, kurie praslinko pro jo kraštą ir tą provinciją, kurioj jis gyveno.

M. Šolochovui, negavusiam formalaus išsimokslinimo, teko dirbti įvairius paprastus darbus ir, kartu, mokytis, autodidaktikos keliu.

LA RUE STUDIO
3316 W. 63rd STREET
Specializing in
WEDDING — CANDID
and
FAMILY PORTRAITS
Phone WA 5-5530

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNISIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WELLOW SPRINGS, ILL.

2 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, OCTOBER 30, 1965

Prof. dr. Vita Manelj...

(Atkelta iš 1 psl.)

kaip žemės reformos projekto pagadinimas, negu pataisymas". Koks trumpas, aiškus, stilingas ir turiningas pasisakymas. Graži ir gera minčių reiškinio dovana.

Savo minėtos studijos išvadoje, prof. Manelis pasisako, kad reikėtų kurti šeimos ūkius, nefiksuoiant galutinių ūkių normų. Maksimalinė norma, pagal vietos sąlygas turėtų būti 50—80 ha, o minimalinė — 10—25 ha ribose.

Tuo pačiu klausimu, gal kiek siauriau Manelis rašė 1952 m. "Lietuvos" žurnale Nr. 1, kurio redakciniai reikalai man teko tvarkyti ir su prof. Maneliu maloniai koresponduoti.

Ir vėl praslinko daug metų, per kuritus mūsų korespondencija buvo nutrūkusi. Bet štai, Jurgio Krikščiūno šeima sumanė išleisti velionies monografiją. Jos ir Lietuvos Valstiečių Liaudininkų Sąjungos tremtyje Centro Komiteto prašomas, sutikau monografiją ruošti. Sutikau tik tuomet, kuomet V. Manelis, prašomas, sutiko apie J. Krikščiūną parašyti. Jam buvo duotas didelis uždavinys. Šiuo klausimu vėl atgijo tarp mūsų korespondencija. Taip tęsėsi 1961—1964 metais. Daug ką jau buvau monografijai paruošęs per 2—3 metus, o iš dr. Manelio vis nesulaukiau ir nesulaukiau rašinio.

1965 m. sausio 7—10 d. d. būdamas Čikagoje VLIKO ir ALTO pasitarimuose, tikėjau su Maneliu susitikti ir plačiai tais reikalais išsiaiškinti. Susitikti nepavyko, bet teko išsikalbėti telefonu. O jis, kaip tik tomis dienomis savo rašinį jau buvo man išsiuntęs. Grįžęs į Brukllyną, rašinį jau radau. Jis apėmė apie 80 puslapių. Skaičiau ir gėrėjau. Rašinyje buvo sudėtos dr. Jurgio Krikščiūno pagrindinės žemės ūkio politikos idėjos ir, galima sakyti, visa jo žemės ūkio klausimais filosofija. Tai labai vertinga dalis monografijoje, kuri jau baigta suredaguoti ir laukia leidėjo.

Ilgai užtruko dr. Manelis savo dalį rašydamas. Truputį buvau dėl to nepatenkintas, kad taip ilgai užsitęsė. Bet jis, norėdamas duoti kas tik Krikščiūno tais klausimais buvo parašyta ar pasakyta, šiuose kraštuose negalėjo rasti visų šaltinių, kurie įvairiais būdais buvo gauti iš Lietuvos.

Padėkojau jam už rašinį, o bebaigiant monografiją redaguoti, Čikagos dienraščiai atnešė liūdną ir nelauktą žinią, apie mielojo bendradarbio Vito Manelio mirtį.

Liko jo šeima, jo darbai. Kai dabar vidutinišku žmogaus amžiumi laikoma 65 metai, tai tokių vertingų žmonių, kaip Jurgio Krikščiūno 53 ir Vito Manelio 55 metų amžiaus mirtys buvo per daug ankstyvos. Jos, jau nekalbant apie mirusiųjų šeimas ir jų draugus, Lietuvių Bendruomenei taip pat yra labai skaudžios.

"NAUJIENOS" KIEKVIENO
DARBŲ ŽMOGAUS
VITA MANELIS

DAR APIE V. MICKEVIČIŲ - KAPSUKĄ

Rašo Dr. P. GRIGAITIS

Kaip jau anksčiau esu pastebėjęs, neketinu rašyti Vinco Kapsuko biografijos, bet noriu prie savo atsiminimų apie jį dar kai ką pridurti.

Buvau su juo artimai susidraugavęs Mintaujoje (Jelgavoje) ir tas mūsų draugingumas nenutrūko, kol Kapsukas galutinai nenudardėjo į bolševizmą.

Lietuvis patriotas

Vincas Mickevičius buvo virtęs karštu lietuviu patriotu. Už "lietuvybę" jį išvarė iš Seinų dvasinės seminarijos regentas kun. Giedraitis, didelis "litvomanų" priešas (nors buvo ir kitų priešas, kurias minėti čia būtų nepatogu).

Apsigyvenęs Mintaujoje, privatiname Didžiulienės bendrabutyje su tikslu pasiruošti kvotimams iš 6 klasių kurso gimnazijoje (nes Marijampolėje jisai buvo baigęs tik keturias klases), Mickevičius daugiau laiko pašvėsdavo lietuviškų raštų skaitymui ir lietuviškų vakarėlių rengimui, negu dėstomų gimnazijoje dalykų studijavimu. Todėl kvotimams jisai nepasiruošė ir net nebandė jų laikyti.

Per dvejus metus, praleistus Mintaujoje, susitikdavau su juo dažnai — bent vieną kartą savaitėje, kai įvykdavo slaptos moksleivių draugijėlės "Kūdikėlio" susirinkimai. Paprastai sekmadienio ryte, bet kartais ir šeštadienio vakare, jei būdavo rengiama kokia pramoga.

Į Mintaują retkarčiais atvažiuodavo su savo mokiniais Povilas Višinskis, Jonas Bilūnas ir J. Šlapelis (vėliau — lietuviškos knygų parduotuvės savininkas Vilniuje). Gražiam ore kartais visi eidavome pasivaikščioti.

Mickevičius labai mėgdavo skaityti Vinco Kudirkos - Kapsos feljetonus "Varpe" ir kitus Kudirkos kūrinius. Po Kudirkos mirties (1899 m. lapkričio 16 d.), Mickevičius pakeitė savo slapyvardį iš "Vincas Vilkas Pilkas" į "Kapsuką". Mat, Kudirkos literatinis vardas buvo Kapsas, tai Mickevičius norėjo būt "mažas Kapsas", Kapsukas. Bet tai nekludė jam vėliau pasidaryti aklą Rusijos bilševizmo įrankiu.

Man prisimena, kaip jisai įrodinėdavo lietuvių tautos kultūrinį pranašumą palyginant su rusais. Mickevičius sakydavo, kad Rusijos liaudis, kuri sudaro milžinišką gyventojų daugumą, — tamsi, nemoka nei skaityti, nei rašyti; o Lietuvoje beveik kiekviena kaimo moterėlė sugeba bent paskaityti maldaknygę. Lietuviai esą Vakarų kultūros tauta, o rusai — Rytų.

Kuo tos dvi kultūros skiriasi. Mickevičius negalėjo išsiaiškinti, nes istorijos jisai nestudijavo. Bet jisai buvo tvirtai įsitikinęs, kad rusai esą daug labiau atsilikę nuo Vakarų, negu lietuviai.

Svečias tėviškėje

Vasarą 1900 m., vieną sekmadienį teko man susitikti su Vinco Naumiestyje (Kudirkos Nau-

miestyje). Išsikalbėjome. Turėjome daug apie ką kalbėti.

Mickevičius jau buvo užmezgęs santykius su Prūsais, kur buvo spausdinami "Varpas", "Čkininkas" bei kiti lietuviški raštai ir slaptai gabenami per sieną į Rusijos caro valdomą Lietuvą. Jisai norėjo daugiau man papasakoti apie tai.

Pasikviečiau jį paviešėti mano tėviškėje Gudaičiuose (beveik pusiaukelėje tarp Naumiesčio ir Griškabūdžio).

Pasakiau tėvams, kad Vincas Mickevičius artimas mano draugas, noris įstoti į gimnaziją Mintaujoje. Tėvai priėmė jį labai meiliai.

Bet vakare, motina susirūpinusi, paklausė mane, ar tas mano svečias nebus tas pats asmuo, kuris buvo išvarytas iš Seinų dvasinės seminarijos? Tėvas girdėjęs kalbant apie tai Naumiesčio klebonijoj. Tėvas nieko svečiui nesakysias, bet, jei Mickevičius buvo išmestas iš seminarijos, tai man nereikėtų su juo draugauti, nes jisai turėjo kuo nors nusikalsti: gerų klierikų iš seminarijos nevaro lauk.

Buvo labai nemalonu, kad tėvai šitaip šnairuoja į mano svečią. Bet aš paaiškinau, kad Mickevičiaus nusikaltime nieko nedoro nėra; jisai buvo nubautas už teiravimąsi apie lietuviškus raštus. Motina pasakė

(Nukelta į 3 psl.)

RECEPTŲ
SPECIALISTAI
**J. ir J.
PHARMACY**
**ROBERT KOVERA
ARLENE AZUKAS**
Jūsų registruoti vaistiniai
IMPORTUOTI KVEPALAI IR
MAX FACTORS KOSMETIKA
Angliški sveikinimai Padėkos dieni
ir šv. Kalėdoms
Sveikinimai gimtadienio, vardadienio,
vestuvių ir įvairių sukaktuvių progai.
linkėjimai greičiau pasiekti ir padėkos
ir visokiems kitoms progoms kortelės
lietuvių ir anglų kalba.
Fanny May saldainiai.
**2557 West 69th Street
TEL. PR 6-4363**

DAUGIAU PREKIŲ IR MAISTO
PRODUKTŲ PASIRINKIMUI
DABAR
Siųskite pinigus į USSR
Tegu jūsų mylimieji patys
pasirenka.
PILNAI GARANTUOTA. TURI
BANKŲ DEPARTAMENTO LEI-
DIMĄ IR APDRAUSTA IKI
\$20,000.00.
Mūsų firma yra VIENINTELĖ, kuri
visada siuntėjui persiunčia gavėjo
pasirašytą KVITĄ. Pristatoma per
2 savaites. Jokių atskaitymų.
Vertė: 9 rubliai už \$10.00.
Persiuntimas: iki \$30.00 — \$2.75,
virš \$30.00 — 10%.
GRAMERCY SHIPPING INC.
744 Broad St. Newark, N. J.
Prašykite katalogą
angliškai arba lietuviškai.
**GRAMERCY
SHIPPING CO.**
118 E. 28 St., New York
MU 9-0598
Isteigta 1945 m.

V. KAPSUKAS . . .

(Atkelta iš 2-ro psl.)

tai tėvui, ir tėvas aprimo, nors gal ir nebuvo pilnai įtikintas.

Tačiau sekančią dieną tėvo pažūra į Mickevičių visai pasikeitė. Per pietus, parėjęs iš lauko, tėvas, linksmas šypsodamasis, pareiškė man: "Bet tas tavo svečias gaspadarnas vyras: kalba apie laukų darbus, gyvulius ir kitus ūkininkų reikalus, kaip tikras gaspadorius. Gal būt, dėl to jam ir dvasiškas mokslas nėjo į galvą".

Pasirodo, Mickevičius, anksti ryte atsikėlęs, išėjo į mano tėviškės laukus pasidairyti. Pamatęs tėvą, kuris sėdėjo kokius ten javus (tėvas niekam neleidavo sėti, visada pats tą darbą atlikdavo), Mickevičius tėvą užkalbino — ir juodu išsikalbėjo. Tėvas mėgdavo pasišnekėti su svetimais žmonėmis. Mickevičius pats žemės ūkyje nedirbo, bet, tur būt, buvo perskaitęs šį tą leidžiamoje Prūsijoje lietuvių literatūroje ("Ūkininke" arba kurioje nors brošiūroje) ir mokėjo įdomiai išdėstyti, ką buvo skaitęs.

Nuo tos valandos tėvų nuomonė apie mano svečių pasidarytą jam palanki, ir mudu praleidavo su juo keletą dienų labai jaukioje atmosferoje.

Sis atsitikimas liudija, kad V. Mickevičius - Kapsukas turėjo didelį "diplomatinį" gabumą, mokėjo su žmonėmis pasikalbėti ir mokėjo, kam reikėjo, įtikti.

Tačiau jo būde buvo ir visai priešingas bruožas: palinkimas su žmonėmis pyktis, bartis ir kovoti — nepaisant, ar tai jo idėjos priešai, ar draugai, ar indiferentiški jo pažiuroms asmenys.

Revoliucionierius — "kovoja visur"

Anksčiau esu minėjęs, kaip V. Mickevičius įtraukė į bėdą Dr. K. Grinių, panaudodamas jo vardą, kaip uždraustų raštų siuntėją "sviesto statinėje", ir kaip jisai teisinosi, sakdamas esąs kovotojas, tuo tarpu kai Grinius esąs "buržujus".

Mickevičius rengėsi padaryti dar daugiau nemalonumų Dr. Griniui 1905 m., kai buvo rengiamasi suvaidinti Marijampolėje komediją "Amerika Pirtyje". Tai buvo pirmas legalus lietuviškas teatras Suvalkijoje. Leidimą buvo davęs Suvalkų gubernatorius D-ruo K. Griniui su sąlyga, kad Grinius pašims atsakomybę už tvarkos išlaikymą ir kad teatras nebus panaudotas politinei agitacijai prieš valdžią.

Bet sekmadienio ryte prieš vaidinimą atėjo Mickevičius ir, pamatęs mane, pareiškė, kad jisai nori pasakyti kalbą, kai ateis žmonės pasižiūrėti teatro, ir paskleisti pundą "proklamacijų", kurias jisai šitai progai atsivežė į Marijampolę. Kadangi aš tą teatrą ruošiau (buvau režisierius ir vaidinau svarbiausią rolę), tai Vincas pareikalavo, kad aš pasirūpinčiau suteikti jam galimybę prabilti į žmonių minią. Tokių masinių susirinkimų, sakė jisai, retai tepasitaiko ir šios progos nieku būdu negalima praleisti.

Šitą Kapsuko sumanymą aš griežtai atnečiau, nurodydamas jam, kad jo "revoliucinis" pasirodymas gali pakenkti teatrui (jeigu įsimašytų policija) ir įtraukti į bėdą Dr. Grinių, kuris davė prižadą su savo parašu gubernatoriui, kad jokios "priešvaldinės netvarkos" arba agitacijos nebus nei teatro patalpoje, nei už jo sienų.

Teko su juo ginčytis. Pagaliau, jisai atsisakė nuo sumanymo sakyti "prakalbą", bet pareiškė, kad savo atsigabentą literatūrą jisai vistiek išplatins tarp susirinkusių į teatrą publikos. Kai jam pastebėjau, kad ir to jisai neprivalo daryti — ir jeigu jisai bandys savo lapelius dalinti publikai teatre, tai teatro komitetas jį sustabdys ir išvys iš teatro patalpos, kiemo ir sodo.

Kapsukas staiga atsigrežė į mane ir, rūšiomis akimis žiūrėdamas į mane, sušuko: "Matau, kad jau eini žandarų pareigą! To iš tavęs nesitikėjau!"

Atsčiau jam taip pat griežtai, kad jisai be reikalo nori pasirodyti "dideliu kovotoju", bet nepagalvoja apie savo "revoliucinio" žinksnio pasėkas. Ką jisai čia pasiektų tomis savo proklamacijomis? Duotų žandarams medžiagos prisikabinti prie Dr. K. Grinių ir kitų teatro rengėjų, apkaltinti juos priešvalstybine veikla, nubausti pinigėmis pabaudomis ir gal net ištrėmimu į Rusijos gilumą! . . . O kokia nauda iš to būtų lietuviams ir lietuviybės reikalui?

Pirmą kartą man teko taip aštriai su Mickevičium - Kapsuku susikirsti. Atsisakyčiau, net neatsisveikinę.

Bet jo užsimojimas "sukelti revoliuciją" Marijampolėje, per pirmąjį teisėtą lietuvišką teatrą Suvalkijoje, nepasisekė.

Pora Mickevičiaus pasamdytų vaikų buvo atėję dalinti jo lapelius žmonėms, einantiems į teatrą (už tą darbą vaikai buvo gavę po 5 kap.), bet rengimo komitetas juos nuvijė.

Apie tą laiką Kapsukas jau buvo virtęs revoliucionierium. "Varpo" ir Vinco Kudirkos idėjos jam buvo pasidariusios perprastos.

Atsimenu, kaip jisai piktai puolė Joną Vileišį ir kitus lietuvius liberalus gegužinėje 1904 m. (Vladimiro Zubovo dvare, netoli Šiaulių), neilgai trukus po lietuvių spaudos draudimo

panaikinimo. Įsimašęs į diskusijas apie reikalingumą leisti lietuviškus laikraščius, kai lietuviams buvo gražinta teisė spausdinti savo raštus lotyniško alfabeto raidėmis, o ne rusiška "graždanka", — Kapsukas ėmė karštai šaukti, kad dabar jau ir liberalai "varpininkai" pasidarysį caro valdžios pataikūnais ir paliausią kovoti su rusišku despotizmu.

Jisai sakė, kad revoliucionieriaus pareiga esanti kovoti visą laiką savo gyvenime ir visur — būdamas laisvėje ir patekęs į kalėjimą.

Deja, vos keliolikai metų praėjus, Kapsukas pasidavė tos pačios Rusijos despotizmui ir, jam tarnaudamas, bandė to despotizmo jungą (žiauresnį, negu caro autokratijos) uždėti visai Lietuvai!

Dvilypumas būde ir idėjose

Pasimokęs kurį laiką Berne (Šveicarijoje) ir padirbėjęs kiek Prūsijoje prie "Varpo" ir "Ūkininko", Kapsukas "apsikrėtė" socializmo idėjomis, kurių tačiau jisai giliau nepastudijavo, todėl nemokėjo jų atskirti.

Rusijoje ėjoj kova tarp socialdemokratų - marksistų ir socialistų liaudininkų. Socialdemokratai, vadovaujami G. V. Plechanovo, toje kovoje paėmė

viršų. Bet nuo 1903 metų prasidėjo kova socialdemokratų partijos viduje tarp vadinamųjų "bolševikų" (daugumiečių) ir "menševikų" (mažumiečių). Tie pavadinimai, iš tiesų buvo visai klaidingi, nes "menševikai", kurie nuosaikiai gynė demokratijos principus, turėjo kur kas daugiau šalininkų Rusijos darbininkijoje, negu Lenino - Uljanovo vadovaujami "bolševikai".

Buvo dar ir trečia srovė, kuri laikėsi viduryje tarp bolševikų ir menševikų. Tai Levo Trockio-Bronšteino dvisavaifinio laikraščio "Pravda" (Tiesa) leidėjas. (Vėliau Trockio laikraščio vardą nukniaukė Leninas, pavadindamas savo dienraštį Peterburge "Pravda". Tą pavogtą vardą Rusijos bolševikai tebevartoja ir šiandien).

Tarp šitų skirtingų partijų ir srovių V. Kapsukas nesugebėjo susivokti. Jisai įsteigė savo mėnesinį laikraštį "Draugą", skiriamą daugiausia besimokančiam lietuvių jaunimui, semdamasis idėjas iš Rusijos socialistų revoliucionierių (liaudininkų), iš bolševikų, menševikų ir trockininkų.

Pradžioje jisai labai gerbė Vokietijos socialdemokratą, ypač Augustą Bebelį — matyt, ton

(Nukelta į 6 psl.)

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraus-tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

SIUNTINIAI I LIETUVĄ

DOVANAS KALĖDOMS

SAVO ARTIMESIEMS

SIŪSKITE JAU DABAR

IR TIK PER

CENTRAL PARCEL SERVICE INC.,

kurio pagrindinė įstaiga yra

220 SOUTH STATE STREET

Telef.: WA 2-9354,

gi miesto pietinės dalies skyrių rasite

2618 WEST 63rd STREET

Telef.: WA 5-2466

Turime ypatingai gausų pasirinkimą prekių siuntiniams sudaryti. Apsilankykite pas mus ir vietoje išitikinkite.

GARANTUOTA
SIUNTINIŲ PRISTATYMA
TRUMPIAUSIU LAIKU
ATLIEKAME JAU
NET 18 METŲ

mūsų žingsniai

LEIDŽIA: SANTARA - ŠVIESA ♦ REDAGUOJA REDAKCINIS KOLEKTYVAS CHICAGOJ

Medžiagą siūsti: Daliai Bylaitienei, 6949 So. California Ave., Chicago, Ill. 60629

8 METAI

1965

NR. 7 (206)

KONTROVERSIJA IR KONFORMIZMAS

Čikagoje skaityta įdomi Dr. Greimo paskaita "Prancūzija, Europa ir Pasaulis" mūsų konformistiniai nusiteikūsios Marquette Parko lietuviškos visuomenės buvo sutikta lyg kokia kontroversinė atominė bomba. Bomba, sukėlusį nemažą triukšmą mūsų spaudoje, kuri jos "nuodijantiuose" spinduliuose norėjo pramatyti aiškų pasikėsimą į jaunesniąją kartą, anot krikščionių demokratų biuletenio bendradarbio, ir taip jau vos beatsilaikančią prieš amerikonišką pagundą ir kenksmingą liberalinių Amerikos mokyklų ir universitetų įtaką.

Rūpestis su pagrindu, nes, nekaltant jau apie "nesuvaldomus" lietuviškus liberalus šviesiečius ir santariečius, ir savųjų ateitininkų tarpe atsirado visas būrys liberališkai nusiteikusių "triukšmadarių", kurie vietoj važiaavę vasaroti į Dainavą, ir lietuviškos konformistinės aplinkoje pasidžiaugti savųjų laimėjimais, pasirinko Alabamą su Amerikos pietų valstybių kontroversinėmis negrų problemomis. Dėl to suprantama, kodėl krikščionys demokratai per savo biuletenį kviečia visas lietuviškas partijas ir organizacijas "sutartinai veikiant, nusakyti, koks yra lietuviško jaunimo idealas, sudaryti sąlygas tam idealui įgyvendinti, stebėti ir patarti tokio idealo siekiančiam jaunimui. Tikrai šiuose rėmuose laisvai veikiantis lietuviškas jaunimas nepasimes gyvenamo krašto problemose"...

Iš krikščionių demokratų kitokios reakcijos būtų sunku sulaukti, bet mūsų "liberalieji" frontininkai ne tik nuo jų neatsilieka, bet savo idėjos brolius pralenkia. "Drauge", kurio kiekviename puslapyje jaučiama stipri frontininkų įtaka, vienas iš bendradarbių, pasirašęs "Buves" Dr. Greimo paskaitoje, nesutikdamas su prelegento mintimis, nusiskundžia, kad jos žalojančios mūsų jaunimo galvą, o p. E. Čekienė tame pačiame "Drauge", kritikuodama Dr. Greimą ir liaupsindama frontininkus, tvirtai tiki, kad mūsų jaunesnioji karta nepasiduos jokiems intelektualų gundymams.

Trumpai atsakysime abiems "Draugo" bendradarbiams: paskaitoje jie girdėjo tai, ką norėjo išgirsti, ir matė, ką norėjo pamatyti. "Selective hearing" ir "Selective vision" yra psicho-

logam gerai pažstama dogmatikų savybė.

Atrodo, kad Dr. Greimo paskaita savo tikslą atliko su kauptu ne dėl to, kad paskelbtos mintys būtų priimtinos ar nepriimtinos mūsų plačiosios visuomenės, bet dėl to, kad išaiškino visus tuos pusiau pasislėpusius arba visai slaptus mūsų jaunesniosios kartos sargus, kurie, prisidengę konformistiniais patriotiniais šūkais, beviltiškai stengiasi apsaugoti lietuvišką jaunimą nuo pragaištingų JAV laisvių garantuojančių liberalinės JAV konstitucijos punktų.

Čia, Amerikoje, išaugusi ir mokslus einanti 1940 metų karta skundėsi paskutiniame Santaros-šviesos suvažiavime, kad sunkiai suranda idėjinį bendradarbiavimą su vyresniaisiais, nes tai, kas jai yra pilnai priimtina, t. y. liberalinė JAV gyvenimo aplinka, "Draugo" bendradarbiams yra jaunimo sielą nuodijanti kontroversija, jeigu ne prokomunistinė idėja. Jaunesniųjų kontroversinėms idėjoms tie patys laikraščių bendradarbiai dar nesurado tinkamų epitetų. Nereikėtų nusiminti, nes šioje srityje turime nemažai epitetologijoje besispecializuojančių grafomanų.

Su nusistebėjimu tenka pripažinti, kad mūsų jaunesnioji karta randa vis daugiau pritarimo vyresniosios kartos tarpe ne tik kultūrinėje, bet ir politinėje srityje. Tokios kontroversinės organizacijos, kaip Antikolonialinė Lyga ir Komitetas Lietuvos Nepriklausomybei Atstatyti su rengiama Njujorko manifestacija, yra jaunesniosios kartos pastangos, kurias remia visi lietuviai, be amžiaus skirtumo. ALT ir VLIK, nežiūrint savo nusistovėjusio pobūdžio ir veiklos, yra remiami jaunesniosios kartos visuomenininkų, kurie, aktyviai įsijungę, nemažai įnešė gyvumo į politinę veiklą.

Kontroversinės idėjos, demokratiškai besitvarkančioje visuomenėje, patraukusios daugumą, tampa politine realybe, kuri, iš savo pusės, stagnuotų ir išvirstų į politinį lavoną, jeigu toje pačioje visuomenėje nebūtų sudaromas palankus klimatas politinei kontroversijai.

Lietuviškieji liberalai, tiek šviesiečiai, tiek santariečiai, tiek liberališkai nusiteikę ateitininkai, čia, JAV, ir sudaro tą kontroversinę visuomeninę akciją, be kurios mūsų tradicinės visuomeninės organizacijos bei

veiksniai nei praeityje, nei ateityje negalės apsieiti. Dėl to tuščios yra mūsų krikščionių demokratų pastangos nusakyti lietuviškajam jaunimui jo idealus, arba, paprastais žodžiais tariant, jį idėjiniai pažaboti.

Jaunesniosios kartos visais laikais buvo ir bus ta kontroversinė politinė jėga, kuri demokratinėje visuomenėje, demokratiškai nusiteikusios vyresniosios kartos niekad neturėtų

būti pažabojama, bet priešingai — panaudodamos vyresniųjų politinį patyrimą, įgyvendintų visas tas jaunesniosios kartos kontroversines idėjas, kurios galėtų padėti Lietuvai atstatyti nepriklausomą valstybę.

Daugumoje, tik per kontroversiją galima pasiekti konstruktyvaus dinamiško konformizmo, nuolatos atsinaujinančio kontroversinėje idėjinėje kovoje.

ATSIEKIMAI IR PROBLEMOS MENO SRITYSE 1964 METAIS

(Ištraukos iš apžvalgų, padarytų Santaros-šviesos suvažiavime)

LITERATŪRA

(ALGIRDAS ANTANAITIS)

Dešinioji spauda apie vadina mus "savuosius" autorius kritiškesniam žodžiui visada buvo ir tebėra šykšti. Kiekvieną "savųjų" pasireiškimą bandoma išpūsti dirbtiniausiais būdais, sakytum, nesigailint vatos nė į pečius, nė į krūtinę. Kairioji, vis, deja, retėjanti ir skystėjanti spauda daro atvirkščiai. "Saviesiems" ji ne kartą perdėm kritiška, o apie ne savo lagerio autorių parašytus ar net dešiniųjų leidėjų išleistus veikalus, dažniausiai iš viso nutyli, lyg jų nebuvę; nebent šie veikalai duotų bazę kokioms nors politinėms ar pasaulėžiūrinėms diskusijoms. Nenoras? Nesugebėjimas? Tinkamų žmonių ir iniciatyvos stoka? Dažniausiai atveju visa kartu.

Daugeliui mūsų emigrantų rašytojų gyvenamo krašto aplinka tebėra svetima ir mažai tesuprantama. Tendencija grįžti kad ir į gilesnę praeitį pastebima ir pereinamo sezono beletristikoje. Žinoma, K. Almeno priešastys, duoti savo romanui pona-oleoninių laikų foną, nebu-

vo tos pačios, kaip Juozo Krailiausko, išleidusio Mindaugo laikus apimančios trilogijos antrąją dalį — "Mindaugo nužudymas", tačiau ir vienas ir kitas veikalas šį posūkį atgal į praeitį vis dėl to pabrėžia. O yra ženklų, kad tai nebus vienkarinė ekskursija: Vytautas Alantag irgi mindauginius laikus liečiančio "Šventaragio" ištraukas jau spausdino "Pirmojoje pradalėje" ir "Aiduose". Tas pats Kazys Almėnas ryžtasi telkti medžiagą romanui iš Lietuvos unijos su Lenkija laikų.

Vienintelis pereinamųjų metų dramos veikalas, Anatolijaus Kairio komedija "Viščiukų ūkis", yra gražiai Terros išleistas. Gaila, kad tikrai tiek apie knygą "gražaus" ir tegalima pasakyti. "Viščiukų ūkis" laimėjo premiją L. Scenos Darbuotojų S-gos konkurse. Nenuostabu, kad ir čia prireikė konkursinės komisijos pirmininko kun. Vytauto Bagdonavičiaus aprobuojančio įvadinio žodžio, skaitytojui atatinkamai nuteikti, sakytum "iš-

(Nukelta į 5 psl.)

Santaros-šviesos Federacijos pirmininkas R. Mieželis įteikia rašytojui M. Ketiliskii literatūrinę stipendiją.
Z. Degučio nuotrauka

Aktorai Alė Kėželiėnė ir Juozas Raudonis vaidina ištrauką iš M. Katiliškio kūrybos.
Z. Degučio nuotrauka

(Atkelta iš 4 psl.)

plauti smegenis", jį per prievartą įtikinant, kad veikalas yra rimtas.

Žvelgiant į pereinamąjį literatūrinį derlių, vėl iškyla ir išryškėja liūdna knygos leidimo padėtis. Poezija, atrodo, leidimų vis dar netrūksta, nesvarbu kokios vertės ji bebūtų. Leidimas čia pareikalauja daug mažiau lėšų: mažiau popieriaus, mažiau brangiai apmokamo rinkimo. Poeziją leisti itin mėgsta ir knygų leidimo darban paskutiniu metu įsijungusios jaunimo organizacijos: ateitininkai, sanitariečiai, skautai. Pats jų įsijungimas, žinoma, yra džiugus ir sveikintinas. Jie gal ir bėra, ar greitai tiks vieninteliai pastovūs ir patikimi leidėjai.

Jau prieš keletą metų Jurgis Gliauda, daugelio konkursų laureatas, man rašė: — Į konkursus siunčiu dėl to, kad nežinau kitokio būdo savo knygoms išleisti. Pereito sezono prozos leidiniai šį jo teigimą itin įtikinančiai paremia ir pailiustruoja. Bent penkios knygos, taigi absoliuti dauguma, buvo išleistos konkursų pasėkoje. Nepaslapstis juk, kad "Draugo" išlaikomas Lietuviškos Knygos Klubas išleido daugiau nepremijuotų, tačiau konkurse be abejonės dalyvavusių ir svarstyti, negu premijuotų romanų, prieš tai spausdindamas juos laikraščio atkarpoje knygos pločio skiltimis.

Šitokiu būdu bus išleistas ir neseniai "Aidų" premiją laimėjęs Nelės Mazalaitės romanas "Miestelis, kuris buvo mano", dabar spausdinamas "Darbininko" atkarpoje. Londoniškė Nidos leidykla bėra vienintelė pastoviai prozos veikalų leidėja, nes statanti rašytojams konkursinių sąlygų. Tiesa, Santariečių suorganizuotas Algimanto Mackaus knygų Fondas, tikiu, netrukus išleis Antano Škėmos ir Juliaus Kaupo raštus, bet kas belieka gyvam prozaikui?

Taigi konkursų rolė mūsų literatūriniam gyvenime pasidare itin svarbi ir atsakominga. Tačiau tai dirbtinas, ne natūralus būdas mūsų raštijos gyvasčiai palaikyti. Daugelis pajėgių rašytojų yra konkursais nusivylę ir juose senokai nebedalyvauja. Pirmiausia, kad tie konkursai dažnai apriboja rašančio-

jo laisvę rašytomis ir nerašytomis taisyklėmis. Antra: konkursus sprendžiančių komisijų narių kvalifikacijos dažnai yra kad ir priimtinos mėcenatams, tačiau labai abejotinos potencialiems dalyviams. Dažno jų literatūrinio gyvenimo pažinimas ar kriterijų vystymas yra sustojęs prieš keliasdešimt metų. Tokie komisijų nariai nebesidrovė net viešai spaudoje pareikšti, kad vadovavosi savaip interpretuotomis mėcenatų intencijomis, pataikavo savo įsivaizduotam publikos skonui, literatūrinius reikalavimus bestatydami kažkelintoje eilėje. Rezultate kyla kairiai, kavaliūnai, norimai, vambutai, o su jais ir skaitytojo abuojumas savajai literatūrai.

Grožinės literatūros leidimo sąlygoms gerėti perspektyvų nesimato. Pelno galimybės išnykus, netrukus išnyks ir privati iniciatyva. Algimanto Mackaus tragiškai aptartoji situacija — rašytojas be skaitytojo — atrodo jau ranka pasiekiamai artai. Lietuviškosios knygos gyvybė, čia emigracijoje, palaikyti galėtų tik institucijos, vadovaujamos sąmoningų, rimtų žmonių, nestokojančių vaizduotės, polėkio, įžvalgumo ir drąsos. Logiškiausia iš tokių, šiaudien egzistuojančių institucijų, atrodo, būtų Kultūros Fondas. Savo keliolikos metų veikloje, deja, tas fondas neparodė nei polėkio, nei įžvalgumo, nei drąsos. Neneigiu "Aleksandryno" išleidimo svarbos, tačiau, kad vadovėlių šeštadieninėms mokykloms leidimas būtų pirminė Kultūros Fondo funkcija — jau drįsčiau suabejoti. Vadovėlių, žinoma, reikia, tačiau juos galėtų leisti švietimo Taryba, ar kokia kita institucija, tiesioginiai šituo reikalu suinteresuota. Kultūros Fondas, man rodos, turėtų rūpintis, kad toji mūsų kultūra išliktų gyva, ji augtų, kiltų, žydėtų naujais žiedais. Taigi rūpintis, kad tiems vadovėliams nepritrūktų vis naujos medžiagos.

Knygos populiarinimui neužtenka spaudos mėnesių ar nupiginių. Reikėtų, kad kiekvienas laikraštis pasistatytų sau uždavinį recenzuoti kiekvieną knygą. Reikėtų, kad organizacijos vieną kitą savo eilinį susirin-

kimą metuose skirtų knygai. Literatūros vakarai, literatūriniai teismai, išėjusių knygų pristatymo visuomeniai pobūviai, galėtų būti ne vienkartiniai, bet tradiciniai.

Nenorėdamas šitos apžvalgėlės užbaigti minorine gaida, ir vildamasis, kad tam dar nėra pagrindo, ją užbaigsiu žodžiais, skolintais iš Žinos Katiliškienės pasisakymo paskutiniajame Metmenų numeryje:

"— Yra egzilėje lietuvių literatūra, ir svarbiausia — ji stengiasi būti. Dar ji atkakliai stengiasi būti. Ir dažnai ji pasigėrėtinaai gyva. Nesvarbu, kaip begalvotume: daug, ar per mažai yra duodama".

Apie lietuvišką knygą vis dar per mažai kalbama. Tai parodo ir kritikos raštų proporcija "Pirmosios pradalgės" metraštyje. Tokio pobūdžio metraštis, manytis, kaip sykis turėtų turėti platų ir išsamų išėjusių knygų vertinimo skyrių. Sakytume, nėra pakankamai kvalifikuotų, pajėgių žmonių? Yra B. Cipliauskaitė, Ilona Gražytė, Nyka Niliūnas, Henrikas Nagys, Rimvydas Šilbajoris, Liūtas Mockūnas — vien tik jaunesniuosis suminint. Sistematiškas šitokios grupės jėgų ir talentų panaudojimas lietuviškai knygai galėtų daug patarnauti. Ir skaitytoją sudominti ir rašytoją paskatinti. O tai savaime pagerintų ir leidimo sąlygas.

IŠ SKYRIŲ VEIKLOS

Pasisekęs rašytojo pagerbimas

Pirmieji šio sezono Čikagos skyriaus žingsniai kultūriniais parengimais platesnei visuomenei buvo tvirti ir ryškūs: tiek rugsėjo 17 d. įvykusį dr. Algirdo J. Greimo paskaita, tiek ir spalio 9 dienos Vakarai su Mariumi Katiliškiu sutraukė perpildytas žiūrovų sales ir susilaukė plačių atgarsių spaudoje ir privačiuose pokalbiuose. Ypač palankiai ir šiltai buvo sutiktas rašytojo M. Katiliškio pagerbimas jo 50 metų amžiaus proga, kuriame jam įteikta Santaros-Šviesos suorganizuota \$2,500 stipendija.

Dr. Rimvydas Šilbajoris, šio vakaro paskaitininkas, Čikagos lietuvių visuomenės neapvyly. Jo įdomios paskaitos "Tėvų žemė Mariaus Katiliškio kūryboje", minčių čia kartoti nebūtų prasmės, nes paskaita bus atnaujinama metais atspausdinta "Metmenyse". Pasidžiaugti norėtusi jos gyvu, sugestyviu perdavimu, įrodžiusiu, kad ir gana specifine tematika įmanoma publiką užintriguoti.

Paviršutiniškai žvelgiant, patraukliai atrodė ir antroji vakaro programos dalis — keleto romano "Miškais ateina ruduo" detalių įscenizavimas, saikingai, jaukiai ir skoningai dail. Vytauto Virkau meniškai apipavidalintoje scenoje.

Pusvalandžio netrukusio montaželio turinį sudarė keturių pagrindinių romano veikėjų (Tiliaus — Agnės, Monikos — Doveikos ir Tiliaus — Monikos) susitikimai, apjungti vaizdingomis aprašomosiomis romano įtarpomis. Jų dialogai išreiškė ar tai begėstančią, ar vien įsi-

Vakaro su Mariumi Katiliškiu prelegentas Dr. R. Šilbajoris paskaitos metu.

Z. Degučio nuotrauka

vaizduotą ar beįsiliepsnojančią meilę tarp jau minėtų personažų. Bėda tik tame, kad parinktieji gabalai (išskyrus bene vien Monikos — Doveikos epizodą) nebuvo per daug dėkingi scenai, ypač turėtam interpretatorių sąstatui, o ir labai mažai kuo charakteringi M. Katiliškio kūrybai. (Nemanyčiau, kad ir turėtame sąstate rolių pasiskirstymas būtų buvęs visiškai tikslus). Montžas pasirinktas bene dėl to, kad toks jis Bostone jau buvo kartą sėkmingai atliktas.

Vadinasi, nenorėta leisti j dar neištirtus vandenius! O gailla! Turimam (ir neabejotinai pajėgiam!) sąstatui dėkingesnių personažų, dramatiškesnių situacijų, spalvingesnio dialogo, o ir paties rašytojo kūrybai charakteringesnių vietų nebūtų reikėję ilgai ieškoti nė tame pačiame romane "Miškais ateina ruduo", nekaltant jau apie kitas šio autoriaus knygas.

Literatūrinis vakaras visumoje pavyko. Betgi ateityje norėtusi, kad rengėjai būtų glaudesniame kontakte su programos išpildytojais, iš anksto žinotų ko siekia ir ką turi.

Įscenizacijoje dalyvavo: Zita Kevalaitytė (Agnė), Alė Kėželiėnė (Monika), Leonas Barauskas (Tilius) ir Juozas Raudonis (Doveika, o taipgi Skaitytojas), Režisavo Algimantas Dikinis.

(1)

KRONIKA

♦ "Vakarai su Mariumi Katiliškiu", įvykęs spalio 9 d., praėjo su dideliu susidomėjimu. Po programos, pas Santaros-Šviesos Čikagos skyriaus pirm. V. Kochanauską buvo suruoštos jaukios vaišės M. Katiliškio gimtadieniui atžymėti. Vaišėse dalyvavo pats "kaltininkas", prelegentas dr. R. Šilbajoris, programos atlikėjai bei Santaros-Šviesos skyriaus nariai ir bičiuliai.

♦ A. Mackaus Knygų Fondas vis turtėja naujais nariais. Paskutiniu laiku įstojo šie asmenys: J. Vaišnys iš Conn., Vyt. Vidugiris iš Los Angeles, R. Šležas iš Bostono ir J. Grybauskienė ir V. Pauperas iš Čikagos.

♦ ALT suvažiavime, įvykusiame Čikagoje, Santaros-Šviesos (Tęsinys 6-me psl.)

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, OCTOBER 30, 1965

V. KAPSUKAS . . .

(Atkelta iš 3 psl.)

pusėn pakrypes įtakoje Mortos Zauniūtės, kuri buvo socialdemokratė.

Bet jisai stengėsi paveržti jaunimą Lietuvos Socialdemokratų partijai. Šitos varžybos darėsi vis intensyvesnės 1905 m., augant revoliuciniam sąjūdžiui Rusijoje ir jos valdomuose kraštuose.

Nors kapsuko organizacija buvo menka, bet ji ir jo leidžiamą "Draugą" šelpė Dr. J. Šliupas ant keršto lietuviams socialistams Amerikoje, kurie rėmė Lietuvos socialdemokratų. Be to, Kapsukas pradėjo daryti konkurenciją soc.-dem. ir kitose srityse.

Norėdamas, kad ta kova tarp Lietuvos socialdemokratų partijos ir Kapsuko grupės pasiliautų, s.-d. partijos suvažiavimas 1905 m. nutarė pavesti centro komitetui "tartis su 'Draugo' organizacija", kad įsiliėtų į partiją". Taip rašo savo atsiminimuose "Lietuva Budo" velionis prof. Steponas Kairys, pastebėdamas, kad "tai buvo pasiekta metų gale".

Vadinasi Kapsukas su savo "Draugo organizacija" įėjo į Lietuvos socialdemokratų partiją. Bet abejotina ar partijai iš to buvo nauda. Dėl Kapsuko kilo nesutikimai partijos viduje. Tėje pačioje prof. Kairio atsiminimų knygoje, psl. 365 skaitome:

"Nesvyrudamas pasakyčiau, kad partijos narių santykius žymėjo šiltas jų glaudumas. Nesivaržyta dėl postų partijos vadovybėje centre ir vietose; nebuvo ir užkulisinių "intrigų" bei ryškesnių asmeniškų ambicijų. Pagaliau, neteko dėl ko varžytis, nes galima karjera buvo visiems vienodas: kalėjimas ir tremtis. Ir tik po to, kai į partiją įsijungė 'Draugo' organizacija, kartu su ja ir Vincas Kapsukas, santykiuose atsirado šešėlių. Kapsukas, rodos, visuomet nešiodavosi akmenį užantyje, kad ir nevisuomet žinodamas, kam jį skirs. Augustinui Janulaičiui, iš dalies ir Vladui Sirutavičiui. Vincas neužkasė savo 'tamagauko' (kirvuko. P. G.) žemėn net ir tuomet, kai jau dirbo vienos partijos eilėse".

Jau toks buvo Vinco Mickevičiaus-Kapsuko nikis.

Nenuostabu, kad ilgainiui, gal nė pats to aiškiai nejausdamas, jisai paniekino savo jaunystės idealus ir rado užuovėją bolševikinės Maskvos užpekyje.

"Revoliucija" Amerikoje

Kapsukas buvo du kartu patekęs į kalėjimą 1905 m. gruodžio mėn. (Jisai tada vartojo svetimą Jks-Tyro pasportą, todėl nebuvo policijos atpažintas). Po kelių savaičių jį paleido iš Suvalkų miesto ligoninės Vlado Požėlos suorganizuotas ginkluotas revoliucionierių būrys.

Antrą kartą jisai įkliuvo sunkiau, buvo nuteistas keleto metų katorga (sunkiųjų darbų kalėjimu).

mu). Bet 1913 metų amnestija — Romanovų dinastijos sukakties proga — jo kalėjimo bausmę sutrumpino taip, kad jam būtų reikėję tik pasilikti Sibiro tremtyje. Policijos priežiūra nebuvo stropi, ir Kapsukui pasisekė pabėgti į Europą.

Būdamas Baltimorėje (Md.), patyriau, kad Kapsukas jau Krokuvoje. Parašiau jam laišką ir, pasiskolinęs pinigų iš draugų (nes pats dar nieko neturėjau), pasiunčiau jam finansinę paramą, patardamas pasilsėti ir sustiprinti savo sveikatą.

Iš Krokuvos jisai buvo pakviestas redaguoti "Rankpelnį" Škotijoje. Bet kai 1914 m. prasidėjo didysis karas, britų valdžia liepė svetimtaučiams, kurie nenori stoti į karo tarnybą, britų teritoriją apleisti.

Kapsukas atvyko į JAV. Čia jam Lietuvių Socialistų Sąjungos centro komitetas parūpino darbą "Kovos" (LSS organo) redakcijoje. Netrukus jisai pasiūlė centro komitetui redaguoti ir mėnesinį LSS žurnalą, kurį nuo jo įsteigimo redagavo P. Grigaitis. Nė vienu žodžiu man apie tai nepranešęs, jisai pasiskelbė "Nauj. Gadynės" redaktorium. Net kai kurie Kapsuko rėmėjai pasipiktino tokiu pasilingu jo pasielgimu P. Grigaičio atžvilgiu!

Iš tiesų, tai buvo negražu iš Kapsuko pusės. Bet jisai to neįjautė. Akmenį, kurį jisai, anot prof. Kairio, nešiodavosi užantyje, jisai dabar taikė buv. savo

Aktorai: Zita Kevalaitytė-Visockienė ir Leonas Barauskas M. Katiliškio vakaro programoje.
Z. Degučio nuotrauka

jaunų dienų draugui. Mat, Kapsukas tada buvo nusistatęs, kad reiklia kovoti prieš "imperialistiską karą", sukelti žmones prieš buržuazines valdžias ir jas nuversti. Tas idėjas jisai stengėsi įskiepyti amerikiečiams.

JAV-bės, beje, tada dar nekariavo. Todėl kas ką norėjo sakyti arba rašyti, sakė ir rašė. Valdžia nedraudė. Bet kai 1916 m. pabaigoje pasidarė aišku, kad ir Amerika stos į karą, Kap-

(Nukelta į 7 psl.)

Mūsų Žingsniai

(Atkelta iš 5-to psl.)

šios Federaciją atstovavo šie asmenys: G. Gedvila, R. Mieželis, E. Veleckis ir dr. J. Valaitis. I-jam ALT posėdžiui pirmininkavo dr. J. Valaitis.

♦ "Margučio" rengtame Dariaus Lapinsko koncerte aktyviai talkininkavo ir Santaros Šviesos Čikagos skyriaus nariai. Ypač daug prisidėjo Dalia Bylaitienė, Birutė Bulotaitė, Algirdas Kurauskas, Petras Jurkštas, Marija Paškevičienė ir Pranas Naris. Taip pat į talką įsijungė jaunieji santariečiai: Aušrinė Bylaitė, Violeta Gasnerytė ir Vytautas Nakas.

♦ ALT suvažiavime Santaros Šviesos atstovas buvo perrinktas II-iems metams. Pripažindamas Santaros Šviesos atstovo darbus, Liet. Katalikų Moterų S-gai pasiūlius, suvažiavimas vienbalsiai atstovą perrinko.

♦ Spalio 30 ir 31 dienomis Chicagos Baletto-Teatro salėje yra ruošiamas spektaklis, kuriame Nijolė Martinaitytė ir Jonas Kelečius pristatys tris viena veiksmes dramų: Jean Cocteau — "Žmogiškas balsas", Samuel Breckett — "Crippa pastutinis įrašas" ir Eugene Ionesco — "Kėdės". Vakara globoja Santaros Šviesos Chicagos skyrius.

SKAITYK PATS IR PARAGINK

KITUS SKAITYTI

NAUJIENAS

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi maitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

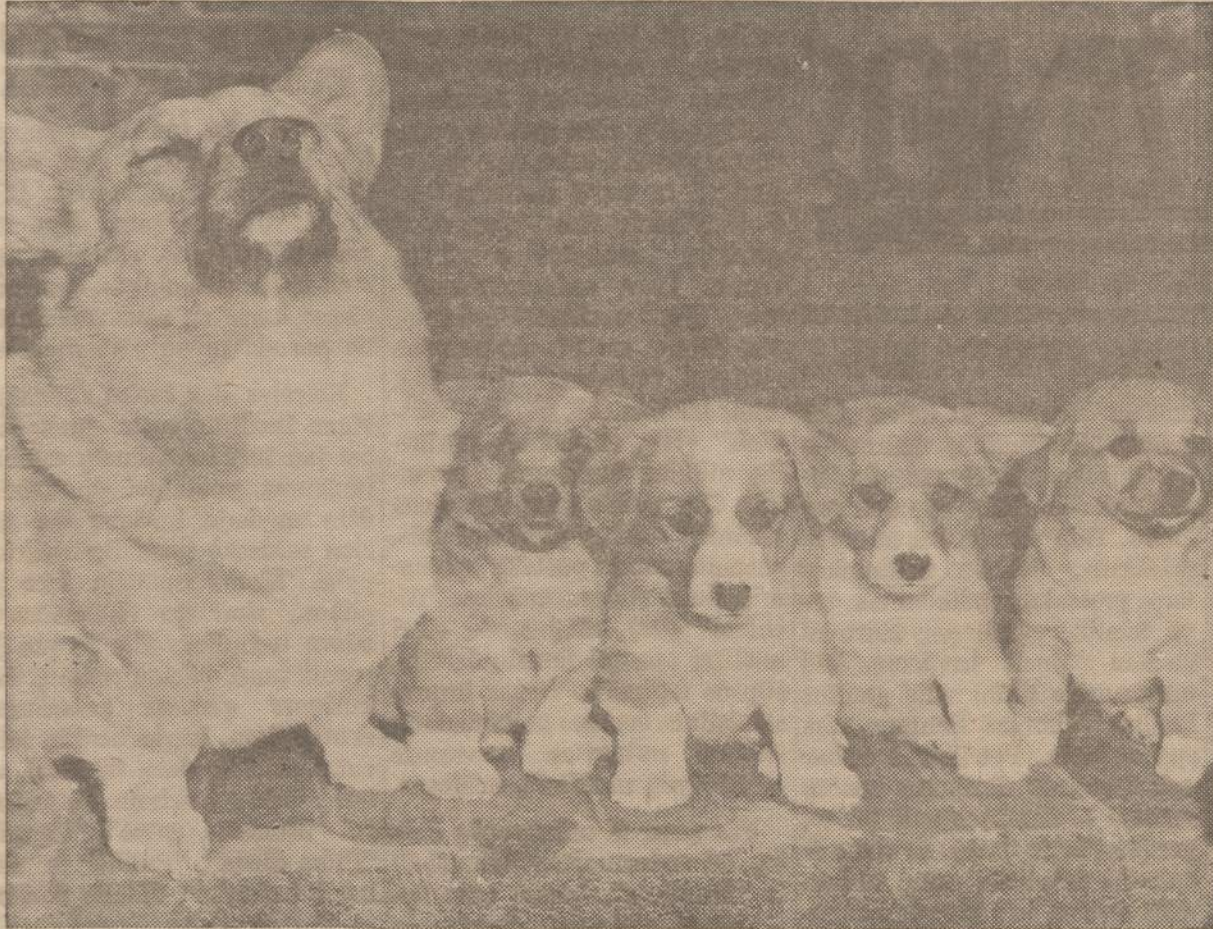
Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE,	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306

Parodine anglų kalė Gareth rodo keturis savo šuničius. Ji moka pozuoti, bet jos šuničiai dar nebaigė pozavimo mokyklos.

Tai buvo vieną kartą

Tai buvo vieną kartą, didžiausi jauna maža graži moteriškė. Aukštas, plonas ir jaunas vyras ir aš išvažiuome jo kadilaku pasivažinėti. Užmiestyje pasiekus ramią nuošalią vietą staiga jo motoras pradėjo kosėti, užsipringo ir automobilis sustojo. Jaunas, aukštas ir gražus vyras išlipo iš automobilio, atkėlė jo dangtį, kažką apie motorą čiupinėjo triusė, uždarė dangtį, sėdo prie vairo ir mane parvežęs atidavė papai su mama į rankas.

Dainininkė nebuvo tikra

"Sykį aš dainavau pačiam Siamo karaliui!" ji gyrėsi naujiems draugams. Žinoma, aš imu jo žodį. Jis pasakė: "Mieloji, jei tu esi dainininkė, tai aš esu Siamo karalius!"

"Sovietinis žmogus" blaivinimo stotyje

Vienos girtuoklių blaivinimo stoties Sibire administracija nusiskundė, kad valdžios potvarkis atiduoti išblaivintam girtuokliui visus jam priklausančius daiktus, net nebaigtą išgerti vodkos bonką, nėra geras potvarkis, ir kaip pavyzdį nurodė tokį atsitikimą: išsipaigriojęs ir apleisdamas blaivinimo stotį vienas sovietinis pilietis pareikalavo atiduoti jam pusę bonkos vodkos, ir atgavęs savo bonką jis ten pat ant blaivinimo stoties laiptų visą vodką iš bonkos suvertė į save.

Malda vietoj parašiuoto

Grįžęs iš Vietnamo karo lakūnas pasakoja tokią istoriją.

Skrendant per priešo linijas, lėktuvas buvo pašautas ir lėktuvą valdęs pilotas sušuko: "Ar yra čia kas moka melstis?" — Aš moku, kapitone!" pasisakė vienas karys. "Gerai, tai tu melskis, o visi kiti šokite iš lėktuvo. Mums, mat, vieno parašiuoto trūksta!"

MASKVA. — Sovietų žinių agentūra paskelbė dar vieną sovietų melą. Esą sovietai išrado televiziją 1928 metais. Pasaulyje yra žinoma, kad pirma-

V. KAPSUKAS . . .

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

sukas iškeliavo Rusijon, kur caro valdžia 1917 m. vasario — kovo mėn. sugriuvo.

Rusija buvo pasidariusi "laisviausia pasaulio šalis" (tai viešai pripažino ir Leninas). Bet bolševikų vadui žmonių laisvė nerūpėjo. Jisai norėjo įsteigti Rusijoje diktatoriaus valdžią, kurios diktatorium, neribotu valdovu, būtų jisai pats.

Gaudamas gausią finansinę pagalbą iš vokiečių kaizerio valdžios, Leninas savo tikslą pasiekė . . .

Kapsukas bandė su Lenino raudonarmiečių pagalba įsteigti tokią pat diktatūrą Lietuvoje. Bet jam nepasisekė.

Rusijos bolševikai Lietuvą okupavo, bet Kapsukas jau buvo miręs. Kas iš to, kad jie dabar kelia jį į didvyrius? Kai Lietuva atgaus nepriklausomybę, kapsukizmas bus iš jos išsluotas.

sis pradėjęs paveikslų siuntimą oro bangomis buvo škotas John Baird. Jis savo eksperimentus įvykdė 1925 metais.

SKAITYK IR KITAM PATARK SKAITYTI "NAUJIENAS"

Ryšium su artėjančiomis šventėmis, laikas pagalvoti apie pasiuntimą siuntinio — dovanų savo giminėms U.S.S.R.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS Į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street	CH 9-6245
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• Detroit, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215	
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4619
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave.	PO 5-5892
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Suffer Street	FI 6-1571
• WATERBURY Conn. — 6 John Street	PL 5-6768
• WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street	SW 8-2868
• YONKERS, N. Y. — 555 Nepperhan Ave.	GR 6-2781

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materioly.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-127;

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

NELAUKITE — RYTOJ GALI BŪTI PERVELUI

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išitikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, INC.

222 WEST ADAMS STREET

KAMBARYS 1043

Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

American Bonding	Manhattan Fire & Marine
American Indemnity	Mercury Mutual
Casualty Mutual	Monarch
Fidelity & Deposit	National Union
Fire and Casualty of Conn.	New York Fire
LaSalle Casualty	Security Insurance
Gibraltar Insurance	United States Fire
The Hanover	Universal Insurance
Highway Insurance	Western Fire & Casualty
The Home	California Life
Interstate	

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

DAIL. ANTANO PETRIKONIO PARODA

Lauktina daugiau

Giacometti sako, kad šiaandien menas paverstas absurdo veikla, kokios šiais laikais yra per daug, o meno taip mažai, — reikia sutikti. Dailininkas, kuris siekia ir dar nėra pasiekęs savo veiklos zenito, — daro pažangą, — jis dar nėra išsismęs. Iš tokių menininkų laukiama daugiau, kai jų kūrybinė versmė neišsibaigusi. Dailininką galima palyginti su rašytoju-kūrėju. Vieni rašytojai greit „išsirašo“, kiti niekad nepritrūksta temų, lyg jų išstis gyvenimas būtų tik kūryba. Kiti moka rašyti, bet neturi ko rašyti. Tas pats ir su dailininkais. Moka piešti, bet ne visi moka kurti, kiti nemoka piešti, bet gali kurti.

Šia proga tenka susitikti su dail. Antanu Petrikoniu ir dabar vykstančia jo paroda „69“ Meno Galerijoje, 2612 W. 69 gt., Chicagoje, kuri buvo atidaryta praėjusį šeštadienį ir tęsis iki lapkričio 14 d. Parodą surengė galerijos savininkas Stasys Orientas.

Dail. A. Petrikonis yra pačiame savo amžiaus pajėgume. Gimė 1923 m. Alytuje, Dzūkijoje, anot Vinco Krėvės, Dainavos šalyje. Jaunuolis lankė Vilniaus Dailės Akademiją. Karo metu atsidūręs Anglijoje, Manchesteryje lankė School of Art, vėliau Kensington City and Guild of London Art School ir St. Martin's School of Art Londone. Į JAV atvyko 1959 m. Tuoj įsijungė į vietos lietuvių dailininkų organizacijas ir jų rengiamose parodose dalyvauja. Ši yra pirmoji šiame krašte jo individuali paroda su 60 darbų.

Kas pas Petrikonį charakteringa?

Petrikoniui negalima prikišti absurdo veiklos, kai jis siekia sunkiai laimėtos pergalės. Toli gražu, jis ne tuo keliu ir eina. Kas greit iškyla, tas greit ir sustoja. Petrikonio tapybą dalinai galima taip apibūdinti:

Dantė atsiveda Virgilijų parodyti jam, kas anoje pusėje gyvenimo vyksta, atseit, pasmerktųjų urvuose. Petrikonio aliejaus peizažai kaip tik primena dantišką pragarą. Stukso pelkėse baigią džiūti anemiški, kalkėmis apšarmonę medžiai, be kraujo, be gyvybės sulčių, lieka tiktai mirtina tyła, sustingimas, kuris žmogų supurto šaltu šiurpuliu. Šitie (ne visi) gamtovaizdžiai primena Mississippi slėnių potvynius, kur purvina vandenyje raitosi gyvatės... Rodos, imtum ir pridėtum nors po vieną rausvą saulės atspalvį prie nuballinto

medžio kamieno ar šakos. Gal nebūtų tokie nuliūdę, nedraugiški, išblyškę, pamėlynavę, kadaise buvusios žalios gamtos palaikai. Taip atrodo, bet tam yra priežastis, dėlko dailininkas taip pasisako, palikdamas savo estetinę egzaltaciją žiūrovui pačiam pajusti tragizmą, kad menas nėra tiktai saldi gamtos kopija. Thomas Bentono visa spalva ruda. Petrikonio dabar aptariamuose darbuose spalvą mėlyna — dominuojanti (be to, per daug balto dažo). Ir vieno ir antrojo paveikslų esmę sudaro nebe spalva, bet pats daiktiskumas. Suminėtinis Petrikonio „Žvejas“, primena Buffett, mažiau panteizmo, bet gera koncepcija — pademonstruoja emocinį ekspresionizmą, nors palaida forma, sausai kieta technika.

Tačiau tuo patim į akis krinta ir nemažai minusų, būtent kai kurie darbai skubotai atlikti, trūksta kompozicijos ir tapybinių vertybių.

Bet, va, ir kita Petrikonio veido pusė: tempera, pastelė, pora akvarelių. Čia jau giedra po audros: giedrios spalvos, skystai palietų dažų grafiškos masės, šviesios ir tamsios gilumos, vadinamose „kompozicijose“ prakalba visiškai skirtinga kalba — skirtingos nuotikos siūlosi. Toks griežtas dailininko atsigrėžimas nuo anksčiau aptartų kūrinių, iš tikrųjų, žiūrovą stebina. Kiek pirmieji darbai audringi, sunkiais dažais ir beveik statmeniškais teptuko pabraukimais nutapyti, tiek antrieji lyg būtų ne to paties autoriaus darbai, labai kruopščiai atlikti. Per anksti būtų daryti išvadą, kurie Petrikonio darbai jam labiau charakteringi, kas stipriau užakcentuoja jo autobiografiją? Vis dėlto norisi manyti, kad Petrikonis stipriau save pabrėžia aliejaus drobėse. Gal pati pavojingiausia yra „extempore“ tapyba, ypač gamtovaizdžiuose, jeigu norima atsimiti, jog menas yra tiesos iš-

raiška, jei žino ir jaučia pats kūrėjas, negalvodamas apie žiūrovą. Gamta turi dominuojančią galią, užtat gamtos negalima apgauti. Geriau nuo jos atsisakyti ir kurti abstraktiškai. A. Petrikonis, tiesa, „pagerina“ gamtoje matytus aspektus, vienur juos sudramatizuoja, kitur suabstraktindamas, pvz. komp. nr. 36 trikampiai, nebloginiai. „Liepsna“ (kat. 21), kompozicijos (47, 55, 56) „Miškinis“ (53), simbolinis kūrėlis, atliktas tamsiomis gamomis. Dar reikia paminėti vieną kūrėlį, atliktą ploniausiomis, permatomomis pastelės spalvomis, bene rudens vaizdas. „Bičiuliai“ (48), aliejus, du stori medžiai apsupti tamsių šešėlių, stiprus tapinėlis. Vienas impresionistinis, švelnus pointelistiniu stiliumi nutapytas pavasaris — „Pražydę medžiai“, neblogas.

Yra pora iš ankstyvųjų darbų, tai naturmortas „Obuoliai“ ir „Studijoje“, labiau suvaržyti, tapyti atsargiai, dominuoja šiltosios spalvos, apstu geltonos, ko kitur to nėra. Petrikonis dideliu spalvingumu bent tuo tarpu nepasigiria, bet spalvoms jautrus. Turi angliškos mokyklos skonį.

Dail. Antanui Petrikoniui linkiu sėkmės daugiau pasistenkti kurti figūrinių kompozicijų, panašiai, kaip turėjo išstatęs Religinio meno parodoje. Nėra abejonės, kad kita jo paroda ne tik turiniu, bet ir kokybe užims didesnį plotmę bei reikšmę. Iš žmogaus, kuris gali duoti, galima tikėtis ir gauti. Šis „dzūkėlis“ dar parodys, ką gali. Gero vėjo!

Mikas Šileikis

VYKSTA PARODOS KITUR

Dail. Vytauto O. Virkau 16 tapybos darbų paroda Blackhawk restorane, 139 N. Wabash Ave., buvusi visą spalio mėnesį, šiandien baigiasi.

— Janinos Mankutės-Marks paroda Harper galerijoje, 5210 So. Harper Ave. Išstatyta 16 tapybos ir 12 grafikos darbų.

Chicago Meno Institute, Michigan Ave. prie Adams St. lapkričio 5 d. atidaroma Alberto Giacometti skulptūros ir piešinių, visio 140 darbų paroda. Ji baigsis gruodžio 12 d. Giacometti gimė Šveicarijoje, 53 metų amžiaus, 40 metų gyvena Paryžiuje. Surrealistas iki abstrakto.

DAIL. J. KELEČIUS BUVO STAIGMENA

Spalio mėn. Čiurlionio galerijoje buvo surengta dail. Jono Kelečiaus tapybos paroda. Ligi šiol J. Kelečius buvo žinomas kaip talentingas aktorius, bet štai, jis ir dailininkas, pasirodė pirmą kartą su savo individualia paroda mūsų visuomenėje.

Kelečius dar lanko Chicagos Meno Instituto meno mokyklą, bet jau turi individualų estetinį jautrumą, ypatingai gamtovaizdžių tapyboje, kurie ir bus geriau nusisekę negu figūrinė tapyba. Mums išpūdzio daro jo pilkas, santūrus koloritas ir laisva technika. Čia ir yra jo geroji pusė. Jeigu nebūtų kai kuriuose geruose peizažuose skutinėjimų, kurie kenkia laisvai paskleistų dažų faktūrai, — būtų viskas tvarkoje. Jo peizažai „Montello gatvė“, „Žąsų“, „Pilka diena“, „Patiltė“ ir „Pakelėj trobesiai“ didelio formato. Tačiau pastarasis dėl drobės formato neišlaiko proporcijos. Trobesiai per daug dideli, rodos, netelpa savo rėmuose.

J. Kelečius mėgsta dideles drobes, kaip dabar įprasta.

Jo portretai (ne formalūs) mažiau tapybiškai apvaldyti, — trūksta formos disciplinos. Geriausias Kelečiaus šioj parodoj buvo moters portretas „Belaukiant“, taupiam, rausvame tone atliktas kultūringai. Antrasis — „Be lygsvaros“, ekspresionistinis eskyzas, taikliai pagautas žvairas, kreidinis veidas. Spalvos tik violetinė, pilka ir mėlyna, gerai išbalansuota kompozicija.

Būtų buvę geriau, kad dailininkas nebūtų rodęs mokykloje atliktų kai kurių aktų-modelių, nes jie nupigino jo geriausių darbų išpūdį.

Parodą surengė Lietuvių Menininkų Klubas.

Dail. Jonas Kelečius turi talentą, tiktai reikia juo daugiau pasinaudoti. M. Š.

Koncertai

Chicago vidurmiesčio viešajame knygynė duodami koncertai, kooperuojant su Chicago Federation of Musicians lokalu 10. Šį šeštadienį, spalio 30 d. 12:15 v. popiet: Robert Duffee, tenoras, Ann Delson, Evelyn White pianistė.

DAIL. A. PETRIKONIS

GAMTOVAIZDIS